

PREZENTACIJE S
PREDAVANJA[©]

AK.GOD. 2018/2019.

Studij radne terapije

1. godina studija

1. semestar

Kolegij:

OSNOVE RADNE TERAPIJE

Predavač: Andreja Bartolac

Voditeljica vježbi: Claire Sangster Jokić

Okupacijska perspektiva zdravlja i dobrobiti

OSNOVE RADNE TERAPIJE P1

A. BARTOLAC

Evolucija okupacija

Ljudsku pažnju, energiju i vrijeme oduvijek zaokupljaju svakodnevne aktivnosti, te se pretpostavlja da je svladavanje izazova pri obavljanju sve kompleksnijih i zahtjevnijih svakodневnih okupacija za posljedicu imalo evolucijski razvoj ljudske vrste (Wilcock, 1998.)

- antropološkim dokazi o razvoju oruđa i alata
- nužni za raznolike aktivnosti u svrhu opstanka i zadovoljavanja različitih potreba
- paralelni razvoj finomotoričkih i spoznajnih sposobnosti tijekom evolucije

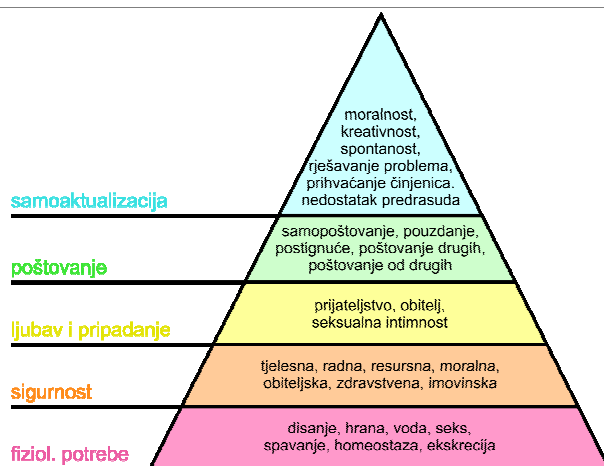

Evolucija okupacija

Ljudi ulaze u razne okupacije unoseći u njih svoju **individualnost i svrhu**; razmišljaju o **posljedicama**, stvaraju **koncepte i planiraju** prije nego li se krenu njima baviti, dok su pritom sposobni **razmišljati** o tome što čine, te **učiti**, odnosno **mijenjati buduće ponašanje** kao rezultat doživljenog ishoda.

Maslow hijerarhija potreba

Okupacijska potreba

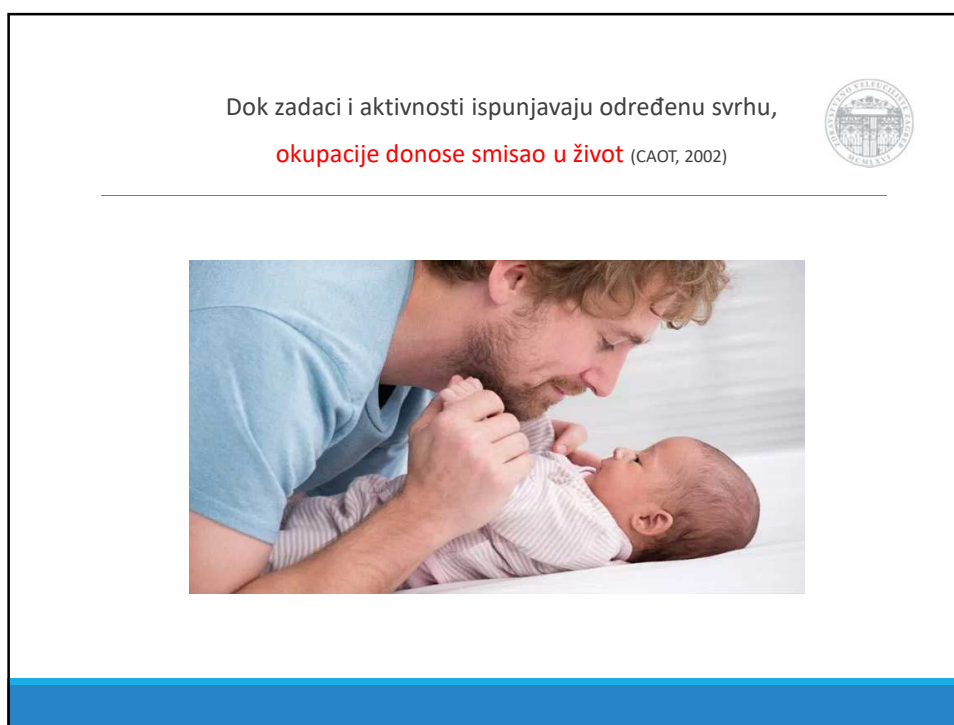
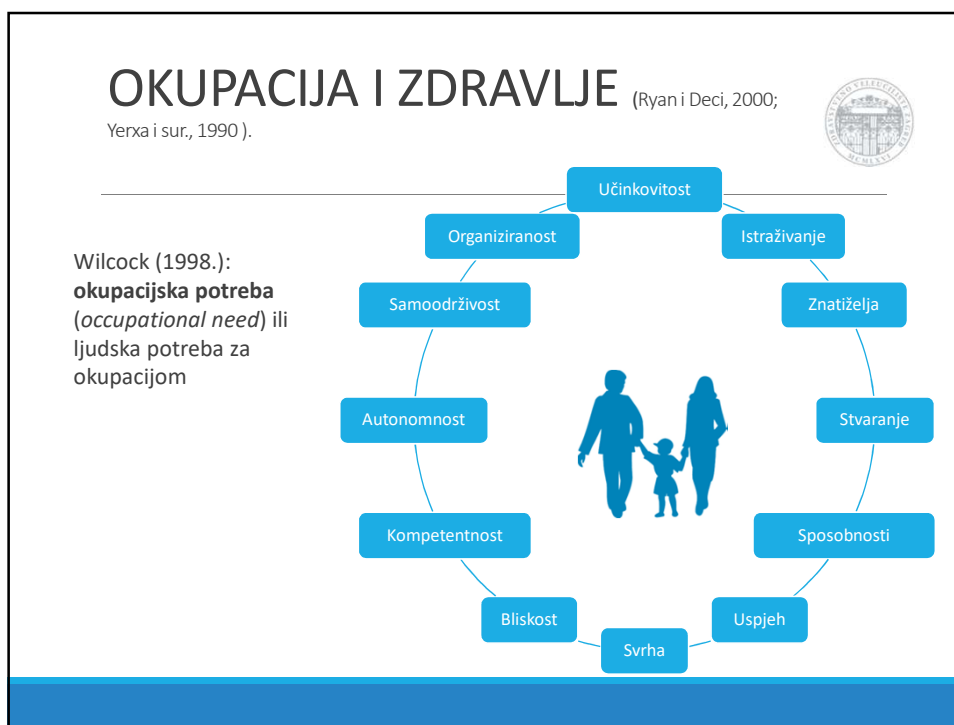

Sve smislene aktivnosti u koje se ljudi uključuju proizlaze iz unutarnje, spontane tendencije ljudskog sustava; **želje za istraživanjem i ovladavanjem okolinom** (Kielhofner, Burke, 1980).

Okupacije omogućuju ljudima **ekonomsku samoodrživost**, te su osnovni način **planiranja i organiziranja vremena i resursa** (Yerxa i sur., 1990.)

Wilcock (1998):

- Okupacije omogućuju svrhovito korištenje svojeg vremena, energije, interesa i pažnje
- Ljudi su OKUPACIJSKA BIĆA, a **POTREBA za uključivanjem u različite oblike okupacija** sastavni je dio našeg unutarnjeg biološkog sustava kojemu je cilj preživljavanje i zdravlje.

Smisao okupacije

Smisao okupacije je **izvor motivacije** za ulaganjem energije i uključivanjem u okupaciju: opstanak (pribavljanje hrane i skloništa) i prilagodba, zabava, zdravstveni razlozi, intelektualni razvoj, postignuće, emocionalno zadovoljstvo, socijalizacija ili altruizam.

Smisao daje **osobno pripisano značenje** okupaciji, koje može biti (Molneux, 2010) jedinstveno i dinamično.

- **Jedinstveno** u okupaciji je (Pierce, 2001) osobno *iskustvo osobe koje je jedini autor smisla okupacije*.
- **Dinamičnost** proizlazi iz stalne interakcije između žive i nežive okoline koja uvjetuje da se osoba ulaskom u okupaciju mora stalno prilagođavati i mijenjati.

CMOP-E (koja komponenta?)

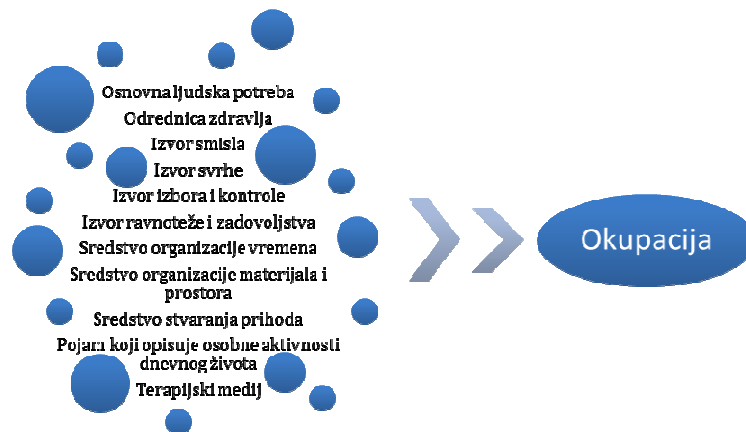
Okupacije: rutina i ravnoteža

Dnevna rutina i uravnotežen raspored svakodnevnih aktivnosti čovjeku daju osjećaj predvidljivosti i stabilnosti, priliku za rad i odmor.

Okupacija u radnoj terapiji: navedite primjere!

Okupacija i zdravlje

Okupacije kojima se bavimo nas definiraju, jer jedino kroz to što ljudi rade, mogu pokazati što jesu i što žele postati: OKUPACIJSKI IDENTITET

Okupacije su prirodan način korištenja vlastitog vremena, koji nam daje osjećaj svrhe, bez kojeg su ljudi skloni dosadi, deprimiranosti ili destrukciji (Wilcock, 1998)

Bez uključivanja u aktivnosti koje su nam smislene, važne i nužne za život, nemamo priliku razvijati se, mijenjati, rasti i stvarati.

Okupacije i zdravlje

U situacijama kada bolest, ozljeda ili teškoće u razvoju ograničavaju ili onemogućuju sudjelovanje u svakodnevnim okupacijama,

jesu li ljudi motivirani za oporavkom samo u kontekstu smanjenja boli odnosno obnavljanja funkcije

ili željom za povratkom u stvaran, svakodnevni život; obiteljski, poslovni i društveni?

Okupacijska perspektiva zdravlja

Ann Wilcock (1998)

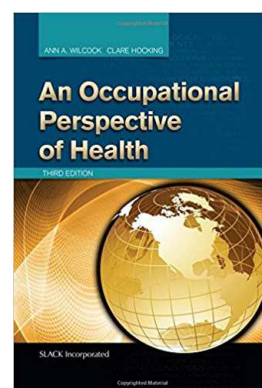
Wilcock & Hocking (2015)

Ann A. Wilcock, PhD.

Claire Hocking, PhD.

Okupacije i zdravlje

Istraživanja pokazuju da osobe koje njihova tjelesna bolest ograničava u sudjelovanju u svakodnevnim okupacijama osobit smisao i važnost pripisuju upravo uobičajenim, „normalnim“ aktivnostima vezanim uz njihove **rodne i socijalne uloge** (primjerice kako organizirati i izvoditi aktivnosti koje pripadaju ženskom identitetu ili majčinskoj ulozi) (Alsaker i Josephsson, 2010.)

Okupacije i zdravlje - EBP

Švedske istraživačice Ottenvall Hammar i Håkansson (2013) istraživale su kako žene s reumatoidnim artritisom i juvenilnim idiopatskim artritisom u dobi od 42 do 65 godina doživljavaju vlastito zdravlje

doživljaj dobrog zdravlja ovih žena povezan s važnošću kontinuiranog **održavanja aktivnosti i neovisnost u izvedbi dnevnih okupacija** koliko je dulje moguće.

Okupacije i zdravlje - EBP

White je sa suradnicama (2013) istraživala povezanost zdravlja i okupacija osoba s kroničnim bolestima.

Ključni koncept: „okupacije osnažuju“, uključivanje u svakodnevne okupacije umanjuje utjecaj kronične bolesti na kvalitetu života.

okupacije imaju četiri međuuvjetovane uloge u:

- (1) **otkrivanju njihove bolesti** kroz smanjenu sposobnost uključivanja u svakodnevne okupacije,
- (2) **objašnjavanju i razumijevanju** njihovog stanja i varijacija u simptomima s obzirom na okupacije u koje su se uključivali,
- (3) **upravljanje i stabiliziranje** njihovog stanja kroz odabir okupacija u koje se uključuju,
- (4) pronalazak **učinkovitih strategija** upravljanja vlastitom bolešću osnažilo je sudionike istraživanja u prevladavanju svojeg kroničnog stanja, kroz umanjivanje moći koju bolest ima nad njihovim životom.

Okupacije i zdravlje - EBP

Iannelli i Wilding (2007) su istraživale povezanost uključivanja u produktivne okupacije na unaprjeđenja **zdravlja mladih s teškoćama u mentalnom zdravlju**.

Sudionici su doživljavali uključivanje u redovite produktivne okupacije poticajnim, **odgovornost** koju su usvajali kroz rad im je pomogla u razvijanju **pozitivnog doživljaja sebe** kao osobe, uspjesi postignuti kroz uključivanje u produktivne okupacije podizalo im je osjećaj **samopouzdanja**, te im je pomoglo u održavanju nade u bolju budućnost.

Okupacije i zdravlje - EBP

Håkansson i suradnice (2009) su istraživale povezanost **percipiranog zdravlja radno aktivnih žena i njihovog subjektivnog iskustva uključenosti** u dnevne okupacije (zaposlenost, kućanski poslovi i rekreativne aktivnosti u kojima uživaju).

zdravstveni indikatori (npr. stres) povezani su s okupacijama kao što su: mogućnost upravljanja svakodnevnim okupacijama, osobni smisao okupacija i ravnoteža svakodnevnih okupacija.

Okupacije i kvaliteta života

Ishod radno terapijskog procesa nije samo postizanje **općeg zdravlja, funkcije i dobrobiti** (odnosno prevencija ozljede i onesposobljenosti), već omogućavanje pojedincima, grupama i **zajednici** sudjelovanja u željenim, smislenim okupacijama, te posljedično povećanje kvalitete života.

Okupacije i kvaliteta života

Pritom se pod **kvalitetom života** ne misli samo na emocionalnu dobrobit, već i zadovoljstvo koje proizlazi iz socijalne interakcije, doprinos pojedinca kao člana zajednice, **ravnotežu** između svakodnevnih okupacija (koje uključuje i spavanje i odmor), ali i na **energiju i vitalnost, te zadovoljstvo životom**.

Okupacije i kvaliteta života

Stoga je radni terapeut usmjeren na one okupacije koje dovode do postignuća, vještine, uključenosti, zadovoljstva te osobito osjećaja svrhe i smisla u životu (AAOT, 1999).

Okupacije u kontekstu

Okupacije tijekom životnog vijeka

OSNOVE RADNE TERAPIJE P2

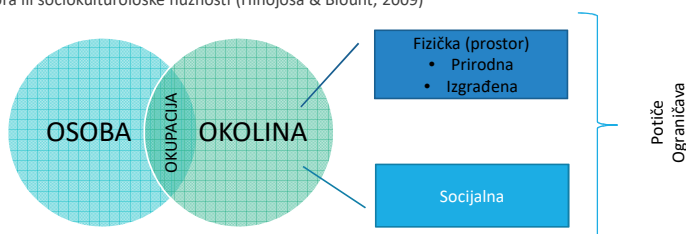
A. BARTOLAC

OKUPACIJE U KONTEKSTU

Okupacije su kompleksni konstrukti koji se sastoje od izrazito osobnih, no socio-kulturalno ugrađenih značenja (Segal, 2009)

Okupacije su svrhovite aktivnosti koje su pojedincu osobno značajne, a ulazi u njih zbog osobnog izbora ili sociokulturološke nužnosti (Hinojosa & Blount, 2009)

OKUPACIJE U KONTEKSTU

ŠTO JE KONTEKST?

Često se koristi naizmjenično s pojmom OKOLINA, no manje opipljiv

Kontekst je jedinstven za svaku osobu/klijenta

Promjene u okolini i kontekstu mogu promijeniti i mogućnost uspješnog uključivanja u okupaciju

- Osobni (demografski)**
 - Dob, spol
 - SES
 - Obrazovanje
- Kulturnološki**
 - Običaji
 - Vjerovanja
 - Norme ponašanja
 - Socijalna očekivanja
- Vremenski**
 - Životno doba
 - Doba dana ili godine
 - Trajanje ili ritam okupacije
 - Okupacijska povijest
- Virtualni**
 - Simulirano okruženje u stvarnom vremenu bez tjelesnog kontakta
 - Tehnologija

Okupacije i kontekst

Ruth Segal (2009):

- Najvažniji aspekt okupacije je SMISAO koji joj pripisujemo
- Smisao je povezan s KONTEKSTOM
- Konteksti ljudskog života od rođenja do smrti su nepredvidivi, ali njihov BROJ I RAZNOLIKOST rastu od djetinjstva do odrasle dobi i često se smanjuju sa starijom životnom dobi
- Kronične bolesti i teškoće često ograničavaju kontekst života osobe
- Siromaštvo ograničava životni kontekst

ŽIVOTNA RAZDOBLJA

0. Prenatalno razdoblje

1. DJETINJSTVO

razdoblje dojenčeta i malog djeteta	rođenje – 2 godina
rano djetinjstvo	3 - 6 godina
srednje djetinjstvo	6 -12 godina

2. ADOLESCENCIJA

pubertet	12 – 20 godina
----------	----------------

3. ODRASLOST

rana odraslost	20 - 40 godina
srednja odraslost	40 - 65

4. STAROST

65+

Okupacije u djetinjstvu: prenatalno razdoblje

<https://www.youtube.com/watch?v=l1qvUPYDnOY>

0 PRENATALNO RAZDOBLJE (prije rođenja):

zigota	začeće - 2. tjedan
embrij	2. - 8. tjedan
fetus	9. tjedan – rođenje

NOVOROĐENČE

OKUPACIJE: dojenče i malo dijete (do 2. god)

Da bi okupacije postale dio repertoara životnih aktivnosti, mora im se pripisati značenje i moraju biti interpretirane u kulturološkom kontekstu (Segal, 2009)

Može li dijete imati okupacije dok nije u stanju pripisati SMISAO aktivnostima?

OKUPACIJE: dojenče i malo dijete (do 2. god)

Kramer & Hinojosa (1995):

1. Refleksi (senzorički odgovori na podražaj)
2. Obrasci ponašanja koji se ponavljaju (reagirane na uočavanje primarnog skrbnika)
3. Ponašanje koje izražava emocije, osnovne fiziološke potrebe (npr. hrana) i potrebu za komunikacijom
4. Motoričke akcije: posezanje za majkom, okretanje, posjedanje, puzanje...
5. OKUPACIJE: razvija smisao, preferencije: igra

OKUPACIJE u djetinjstvu

Djetinjstvo je razdoblje života u kojem odrasli pripremaju dijete za odraslu dob

Socijalni konstrukt djetinjstva: očekivanja, norme, tradicije

Mijenjaju se kroz odrastanje

Sve veća raznolikost okolina i aktivnosti (kontekst)

Različiti konteksti: raznolika iskustva koja stvaraju neuralne mreže, povećavaju njihovu raznolikost i složenost

Okupacije u ADOLESCENCIJI (12.-20. god.)

Kako ove karakteristike doprinose izboru okupacija?

- **pubertet** (razdoblje biološkog sazrijevanja i postizanje reproduktivne i seksualne zrelosti)
- osjećaj neranjivosti i sklonost rizičnom ponašanju
- **vršnjačke i subkulturalne skupine** (konformizam)
- **Srednja škola, početak studiranja**
- **Zapošljavanje**

Okupacije u odrasloj dobi

3 domene: intimnost, obitelj, posao

rana odraslost – stabilne emocionalne veze

srednja odraslost – kriza srednjih godina (propitkivanje, regresija)

kasna odraslost – sindrom praznog gnijezda

Okupacije?

Okupacije u odrasloj dobi: posao

traženje posla: izbor i pregledavanje
poslovnih ponuda, pisanje životopisa,
odlazak na intervju...

očuvanje posla

obavljanje posla – savjesno izvođenje
poslovnih zadataka

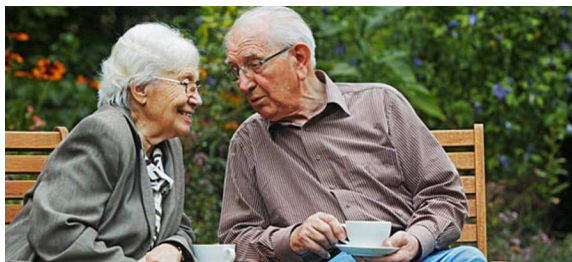
Okupacije u odrasloj dobi: posao

POSAO:

1. Ekonomska funkcija
2. Socijalna funkcija
3. Izvor društvenog statusa i
prestiža
4. Psihološka funkcija

Okupacije u starijoj životnoj dobi (65+)

UMIROVLJENJE (67?)

Analiziranje proteklog života:

zadovoljstvo/depresija

Slabije zdravlje

smanjen broj socijalnih uloga,

slabija komunikacija

višak slobodnog vremena

Unuci?

smrt životnog partnera –

najveći životni stresor

OKUPACIJSKA POVIJEST

Povijest je način na koji razmišljamo o svome životu

Čovjek je po prirodi „povijesna životinja“. Ima kapacitet sjećanja i razmišljanja o prošlim iskustvima. Bez tog iskustva bio bi osuđen na život od trenutka do trenutka. Povijest stoga ima svoje porijeklo u čovjekovoj svjesnosti vremenskog trajanja i kontinuiteta (Barzun&Graf, 1957)

MOHO

*Cjeloviti osjećaj o tome **tko sam i što želim postati** kao okupacijsko biće upravljan je vlastitom **povijesti participacije u okupacijama***

(Kielhofner, 2008; Boyt Schell i sur., 2014)

MOHO: CJELOŽIVOTNA PERSPEKTIVA

Ljudske okupacije mijenjaju se kroz vrijeme; promjena u dobi i životnim okolnostima

Život ima vremensku dimenziju, a ljudi imaju svoju biografsku povijest koja oblikuje njihov doživljaj svijeta i ponašanje u sadašnjosti

Mi razmišljamo, osjećamo i djelujemo u sadašnjosti u skladu s ciljevima i namjerama za budućnost

Okupacijska naracija: vremenska priroda ljudske okupacije

Proživljeno iskustvo (*lived experience*)

POVEŽIMO: Okupacijski profil

'Okupacijski profil je sažetak **okupacijske povijesti i iskustva**, obrasci svakodnevnog života, interesi, vrijednosti i potrebe klijenta' (AOTA, 2014)

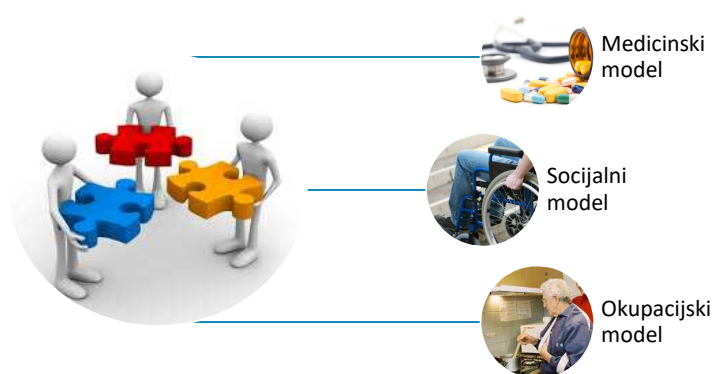
Okupacijska povijest (itd. životnih iskustava)	Kakva je okupacijska povijest klijenta (životnih iskustava)?
Obrasci izvedbe (rutine, uloge, navike i rituali) (str. S8)	Koji su obrasci uključenosti klijenta u okupacije i kako su se mijenjali tijekom vremena? Koje su svakodnevne životne uloge klijenta? (Obrasci mogu podržavati ili ometati okupacijsku izvedbu)

Okupacijska participacija i okupacijski identitet

OSNOVE RADNE TERAPIJE P3

A. BARTOLAC

Modeli onesposobljenja i invaliditeta

Medicinski model

Sredinom 50-ih godina XX. Stoljeća

okrenut nedostacima, "onome što pojedinac ne može"

polazilo se od toga da s "pojedincem nešto nije u redu" te da je riječ o trajno bolesnoj osobi

na pojedinu poteškoću izazvanu invaliditetom gledalo se kao na medicinski, genetski ili kognitivno-psihološki problem (*bottom-up*)

neuvažavanje korisničke perspektive i vrlo neravnomjerna distribucija moći u odnosu eksperata i korisnika (Urbanc, 2002)

OSI: postići da se uklopi u društvo, postane što "normalnija", što "sličnija većini".

Zadatak društva u okviru medicinskog modela bio je organizirati određene specijalne službe i postupke kojima bi se ublažile posljedice oštećenja, a ako to nije moguće, osoba bi se izdvajala iz svoje prirodne okoline te je slijedila institucionalizacija.

Njezin invaliditet je problem. Trebali bi ju izliječiti ili joj dati protetsko pomagalo.

Socijalni model

70-ih godina XX. stoljeća

na području zaštite mentalnog zdravlja pojavljuje se tzv. "antipsihijatrijski pokret,,

Pokret za prava OSI

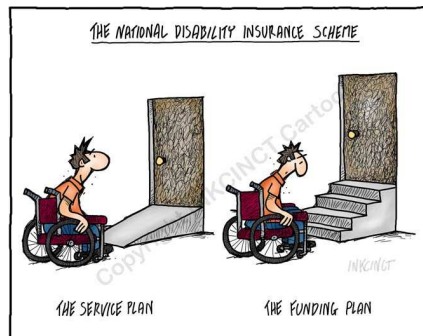
medicinski pristup se pokušava zamijeniti tzv. socijalnim pristupom ili modelom (Flaker, 1998.)

Ljudska i građanska prava

Stepenice su problem. Trebali bi izgraditi rampu.

SOCIJALNI MODEL

vjerovanje da je onesposobljenost (invaliditet) socijalno-politički konstrukt usmjerava se na (ne)sposobnost društva da:

- se prilagodi različitim u društvu,
- održava predrasude društva prema različitim,
- organizira okolinu pristupačnu svima,
- stvori političko-institucijske pretpostavke za podršku i prilagodbu društva svim svojim članovima

Socijalni model invaliditeta

Kako način na koji je društvo organizirano može utjecati na osobe s invaliditetom i na njihovu odluku što žele raditi u životu?

Pronalazak uzroka invaliditeta je usmjeren na društvo koje ne uspijeva spoznati potrebe ili različitosti osoba s invaliditetom

Socijalni model

Tri tipa socijalnih barijera:

Socijalni: Stavovi

- nerazumijevanje/etiketiranje, stereotipi
- Predrasude, diskriminacija

Organizacijski

- Segregacija i ograničavanje mogućnosti u edukaciji, zapošljavanju i stanovanju

Izgrađeni okoliš

- Sagrađen je za osobe bez invaliditeta, te stoga predstavlja brojne barijere osobama s invaliditetom

M Vs. S

Medicinski model	Socijalni model
- Vezan je za kuću/krevet/kolica - Ne može koristiti ruke - ne može hodati - ne može vidjeti ili čuti - treba liječničku pomoć ili lijek - treba njegovatelja - <u>Osoba je problem</u>	- Prijevoz je nedostupan - Zgrade su loše dizajnirane - Znakovni jezik je priznat kao jezik - Društvo djeluje oko vida i govora - Društvo čine svi članovi - <u>Društvo je problem</u>

M Vs. S: Pitanje terminologije

Ja nisam onesposobljen ili različito-sposoban
ili posebno-sposoban ili iznimno-sposoban.
Ja sam računovođa u invalidskim kolicima.

Bolesnici, pacijenti

Invalidi

Osobe s posebnim potrebama

Osobe s invaliditetom

Osobe s teškoćama
kretanja/orijentacije/učenja

OSOBE

Suradnici, sudjelujući

Socijalni model

Socijalni model nam pomaže da shvatimo različita
gledišta temeljena na iskustvima **osoba** s
invaliditetom, te kako socijalne barijere utječu na
način života koji su te iste osobe izabrale

Ograničenja u sudjelovanju u aktivnosti nisu
uzrokovana oštećenjem već su posljedica
društvene (ne)organizacije (Oliver, 1990)

SOCIJALNI MODEL

Onesposobljenost (invaliditet) je tako smještena u širi kontekst okoline te se ne objašnjava samo posljedicama zdravstvenog stanja pojedinca već ograničenjima i opresijom koju proizvodi društvo i njegove institucije, koja otežava ili onemogućuje osobama s bilo kojim vrstom onesposobljenosti [aktivnu participaciju u društvu](#) (Lang, 2001)

Participacija - SZO

Međunarodna klasifikacija oštećenja, onesposobljenosti i hendikepa (*The International Classification of Impairments, Disabilities, and Handicaps*, ICIDH, WHO, 1980)

Međunarodna klasifikacija funkcioniranja, onesposobljenosti i zdravlja - MKF (*International Classification of Functioning, Disability and Health*, ICF, WHO, 2002)

- međunarodno prihvaćena i empirijski utemeljena lista čimbenika povezanih sa zdravljem

Participacija - ICF

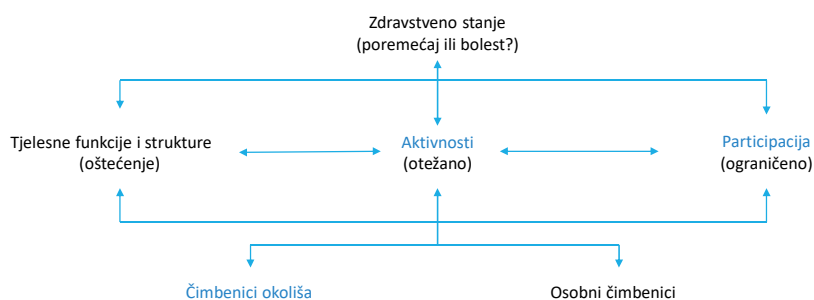
Klasifikacija je omogućila promjenu perspektive s onesposobljenosti, oštećenja i invaliditeta

na:

postizanje **participacije ili uključenosti u svakodnevni život**, kao i istovremeno uklanjanje barijera koje dovode do „ograničenja u aktivnosti i participaciji“

ICF interakcija kategorija

ICF

Aktivnost: *izvršavanje zadataka ili djelovanje pojedinca*, a uključuje pr. hranjenje, oblačenje, kupovinu ili vožnju motornog vozila.

Participacija: *uključenost u životne situacije*, događa se na društvenoj razini te se manifestira kao interakcija između osobe i okoline kroz socijalne uloge (pr. prijatelj, supružnik, roditelj, student, radnik, građanin).

ICF – Aktivnost i participacija

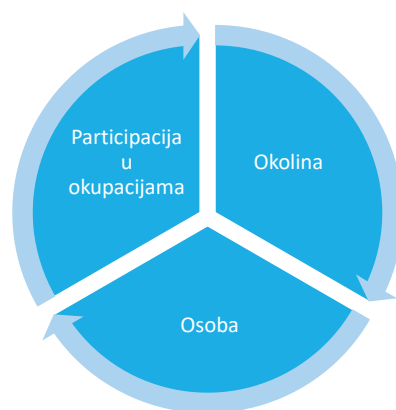
Poglavlje	Stavke
Učenje i primjena znanja	Svrhovito senzorno iskustvo (gledanje, slušanje,...) Osnovno učenje , Primjena znanja
Opći zadaci i zahtjevi	Izvršavanje jednostavnog zadataka, Izvršavanje višestrukih zadataka Provođenje dnevne rutine Nošenje sa stresom i drugim psihološkim zahtjevima
Komunikacija	Komunikacija – receptivna i ekspresivna Razgovor i korištenje komunikacijskih uređaja i tehnika
Mobilnost	Promjena i odražavanje položaja tijela Nošenje, premještanje i baratanje predmetima Hodanje i kretanje Kretanje pomoću transportnih sredstava
Samozbrinjavanje	Kupanje (pranje), Njega dijelova tijela (kosa, nokti,...) Obavljanje nužde, Oblačenje, Hranjenje, Pijenje, Briga za zdravlje
Život u kućanstvu	Nabavljanje potrepština Zadaci odražavanja kućanstva Održavanje kućanskih uređaja i predmeta , briga za kućne životinje i pomaganje drugima
Međuljudske interakcije i odnosi	Opće i specifične međuljudske interakcije i međuljudski odnosi
Osnovna životna područja	Edukacija , Posao i zaposlenje Ekonomski život
Zajednica, društveni i građanski život	Rekreacija i razonoda Religioznost i duhovnost Ljudska prava, Politički i građanski život

ICF - okolina

Čimbenici okoline	
3. Podrška i odnosi	Nepoznate osobe; Neposredna obitelj; Proširena obitelj; Prijatelji; Poznanici, vršnjaci (kolege), susjedi i članovi zajednice; Osobe na položaju autoriteta; Pružatelji usluga osobne njege i osobni pomoćnici
4. Stavovi	- Pojedinačni stavovi: neposrednih članova obitelji; članova proširene obitelji; prijatelja; poznanika, vršnjaka (kolega), susjeda i članova zajednice; osoba na položaju autoriteta; - osoba na podređenom položaju; pružatelja usluga osobne njege i osobnih pomoćnika - nepoznatih osoba; zdravstvenih radnika; drugih stručnjaka; Društveni stavovi; Društvene norme, prakse i ideologije
5. Usluge, sustavi i politike	Usluge udruga i organizacija; Medijske usluge; Usluge socijalnog osiguranja; Usluge opće socijalne podrške; Zdravstvene usluge; Usluge obrazovanja i osposobljavanja; Političke usluge, sustavi i politike

ICF i radna terapija

Zasebna kategorija pod nazivom *Aktivnost i participacija* naglašava da postizanje i održavanje zdravlja nije uvjetovano samo tjelesnim strukturama i funkcijama, već i mogućnošću sudjelovanja (participacije) u svakodnevnim aktivnostima u okolini u kojoj osoba živi, radi i djeluje.

Participacija

potreba pojedinca za punim sudjelovanjem u društvu tijekom cijelog života kroz izvođenje okupacija koje su mu smislene i važne (Baum, 2003)

- Socijalna participacija
- Okupacijska participacija

Socijalna participacija

uključenost (što) pojedinca (tko) u aktivnosti koje omogućuju interakciju (što) s drugima (s kime) u društvu ili zajednici u kojoj žive (gdje) (Levasseur i sur. 2010)

aktivnija uključenost pri kojoj pojedinac nije samo prihvaćen kao član određene grupe, već je i uključen u grupu i u nju donosi svoj doprinos (Nay i sur., 2015)

Okupacijska participacija

aktivna uključenost u okupaciju

prisutnost u okupaciji u vremenu i okružju uz korištenje vlastite energije, interesa, mentalne i/ili tjelesne uključenosti, sposobnosti i vještina koje omogućuju smislenu, učinkovitu i zadovoljavajuću izvedbu (Molineux, 2010)

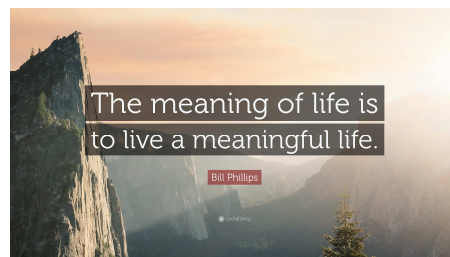
socijalna komponenta okupacije?

Okupacijska participacija i smisao

Kroz participaciju u svakodnevnim okupacijama usvajamo vještine i kompetencije, povezujemo se s drugima i svojom zajednicom i pronalazimo svrhu i smisao u životu

Da bi participacija bila smisljena mora postojati osjećaj **izbora ili kontrole** nad aktivnošću, podržavajuća okolina, usmjerenost na zadatak (a ne posljedice), osjećaj balansirano izazova („just right challenge“) te mogućnosti njegovog svladavanja (Law, 2002)

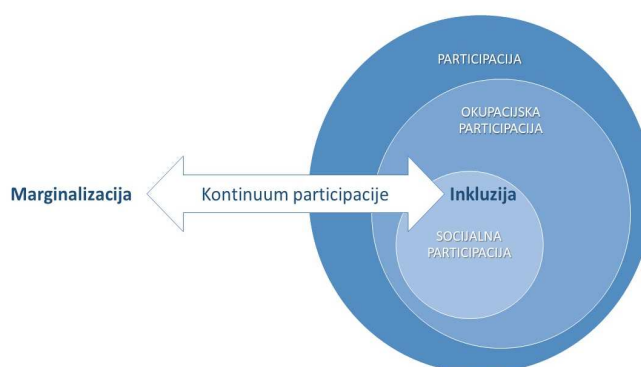
Okupacijska participacija i socijalni model

Participacija uključuje aktivnu uključenost u svakodnevni život, u obitelji, na poslu i u zajednici (Christiansen i Baum, 2005)

Participacija može biti uskraćena zbog fizičkih, međuljudskih (engl. social) i društvenih (engl. societal) barijera i stavova koji mogu ograničiti mogućnosti pojedinca pri uključivanju u okupacije koje smatra nužnim i smislenim (Whiteford i Townsend, 2011).

Kontinuum participacije

Inkluzija

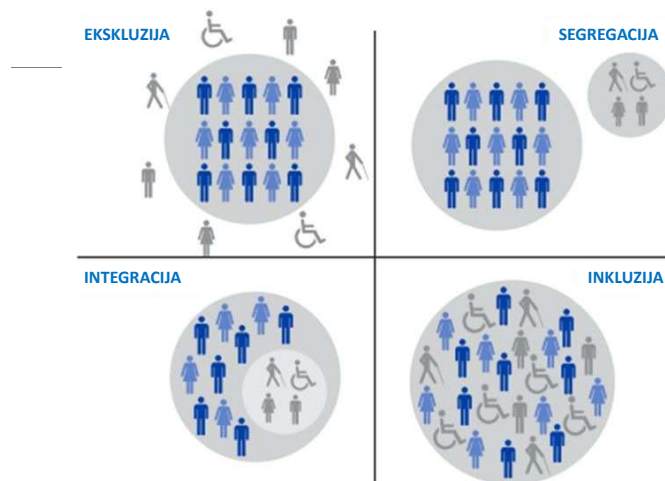

Socijalni model: pojava ideje o inkluziji

osnovna poruka: zajednica nije potpuna sve dok u njoj nisu svi dobrodošli

osnovna načela: uvažavanje prava pripadnosti zajednici bez obzira na različitost (ali ne negirajući tu različitost), prepoznavanje vlastitih potreba i uvažavanje tuđih, stvaranje mogućnosti za sve i pružanje podrške onima kojima je potrebno (Urbanc, 2005)

**iNCLUSION
STARTS
WITH i**

Okupacijski identitet

*cjeloviti osjećaj o tome **tko sam i što želim postati** kao okupacijsko biće upravljan vlastitom **povijesti participacije u okupacijama** (Kielhofner, 2008; Boyt Schell i sur., 2014)*

osjećaj osobnog kapaciteta i učinkovitosti u djelovanju tijekom vremena; što pojedinac smatra zanimljivim raditi, što mu pričinja zadovoljstvo; koje uloge ima, kakva je kvaliteta njegovih socijalnih odnosa, što se osjeća dužnim učiniti, što mu je važno; osjećaj poznatih rutina u svakodnevnom životu; doživljaj pojedinčeve okoline u smislu što okolina podržava i kakva su joj očekivanja (Kielhofner, 2008)

Okupacijski identitet odražava zbroj životnih iskustava koja su organizirana u razumijevanje toga što smo bili u prošlosti i osjećaja poželjnih smjerova u budućnosti (Kielhofner, 2008).

Okupacijski identitet i participacija: povezanost

povezanost osobnog i socijalnog identiteta s participacijom u okupacijama; tri poveznice (Laliberte-Rudman, 2002) :

- (1) okupacije su sredstvo kojim sudionici „mogu sebi i drugima pokazati tko su“,
 - (2) ograničenja u okupacijama mogu ograničiti način na koji pojedinci doživljavaju sebe i upravljaju svojim socijalnim identitetima, dok uključenost u okupacije može dovesti do mogućnosti za rast i rekonstrukciju,
 - (3) sudionici/pojedinci su birali okupacije koje su im omogućile održavanje osobnog identiteta koji im je bio prihvatljiv i donosio im zadovoljstvo.
- da bi uključenost u okupacije imalo pozitivan učinak na identitet, pojedinci moraju imati **osjećaj kontrole** nad svojim okupacijama.

Participacija u okupacijama tijekom života

potreba pojedinca za punim sudjelovanjem u društvu **tijekom cijelog života** kroz izvođenje okupacija koje su mu smislene i važne (Baum, 2003).

Okupacijska povijest

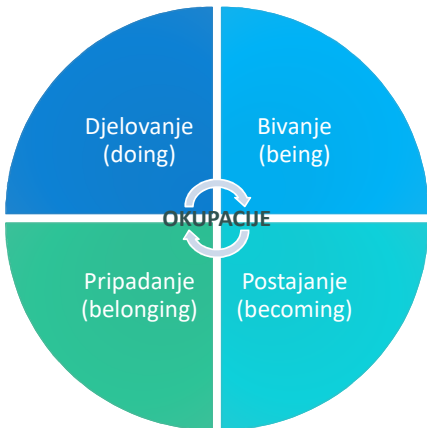
Okupacijsko pravo i okupacijska pravda

ORT P4

A. BARTOLAC

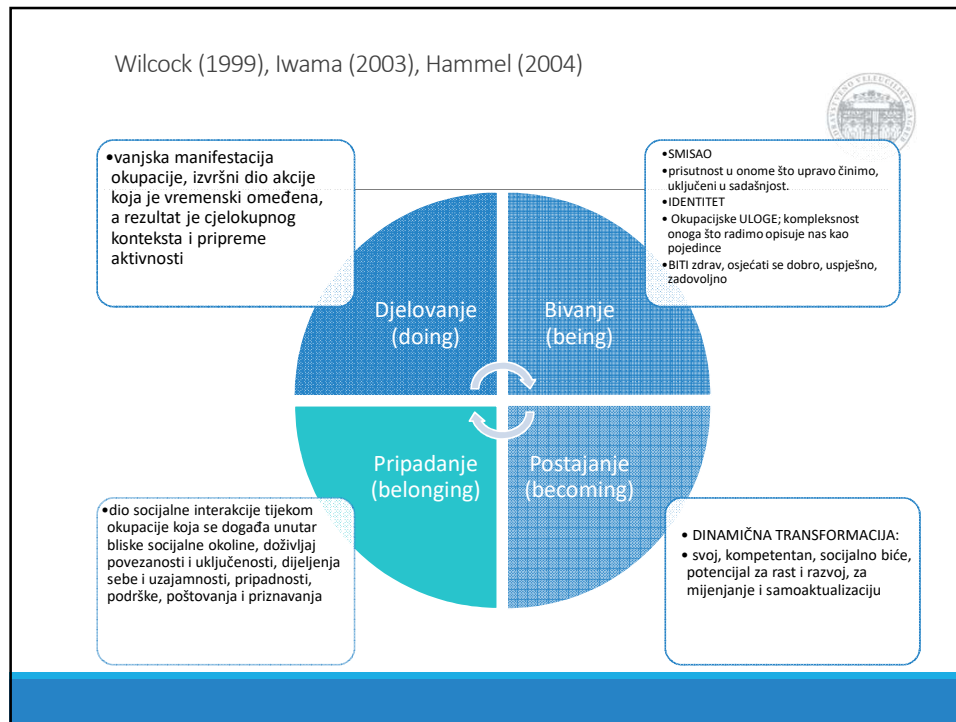
Wilcock (1999), Iwama (2003), Hammel (2004)

Razmislite...

1. Kako povezujete **djelovanje** i okupaciju u vlastitom životu?
2. Što za vas znači **bivanje** u okupaciji i kako okupacije doprinose bivanju (postojanju) u vašem životu?
3. Kako su povezani **postajanje** i okupacije i što sve možete postati uključujući se u okupacije?
4. Kako kroz okupacije izražavamo svoje **pripadanje** i koliko vam je to važno?

Pravo na okupaciju

Himmel (2010:40) promovira obnovljenu viziju radne terapije kao struke posvećene **okupacijskom pravu**: *pravu svakog čovjeka na uključivanje u smislene okupacije koje donose pozitivan doprinos vlastitoj dobrobiti i dobrobiti svoje zajednice.*

The World Federation of Occupational Therapists

svi ljudi imaju **pravo** sudjelovati u nizu okupacija koje im omogućuju da se razvijaju, ispunjavaju svoje potencijale i doživljavaju zadovoljstvo sukladno svojoj kulturi i uvjerenjima

WFOT potvrđuje ljudsko pravo na pravičan pristup sudjelovanju u okupaciji

Townsend & Wilcock (2004) 4 okupacijska prava:

Svaka osoba ima pravo na:

1. iskustvo **smisla i obogaćivanja** kroz vlastite okupacije
2. Sudjelovanje u cijelom rasponu okupacija koje doprinose **zdravlju i socijalnoj uključenosti**
3. Na izbor i dijeljenje **moći odlučivanja** u svakodnevnom životu
4. **Jednake mogućnosti i privilegije** koje omogućuju sudjelovanje u raznolikim okupacijama

Okupacijska pravda:

Sveobuhvatni pristup
mogućnostima i resursima koji
omogućuju sudjelovanje u
kulturološki definiranim
okupacijama koje omogućuju
postizanje zdravlja

(Townsend & Wilcock, 2004)

Elisabeth Townsend, PhD.

Ann A. Wilcock, PhD.

Okupacijska (ne)pravda

(in)justice

(occupational

uskraćivanje ljudskog prava na uključivanje u željene i osobno smislene okupacije.

nejednake mogućnosti i resurse koji bi omogućavali ljudima uključivanje u smislene i raznolike okupacije

stavlja neke pojedince i skupine u nepovoljniji položaj u odnosu na druge temeljeno na njihovoj dobi, rodnoj pripadnosti, društvenoj klasi, rasi, etničkoj pripadnosti ili spolnoj orijentaciji (Wilcock i Townsend, 2000.).

pojavljuje se kada je sudjelovanje u okupacijama *zabranjeno, ograničeno, segregirano, nerazvijeno, otuđeno, marginalizirano, izrabljivano ili isključeno* (Kronenberg i Pollard, 2005., 66), te se kao posljedica toga narušava zdravlje (Mernar, 2006.).

We're disabled.

**Not from
another planet.**

Time to get equal

Okupacijska nepravda - ISTRAŽIVANJA

ekonomska, prostorna, kulturna i politička marginalizacija romskog naroda (npr. Šućur, 2000.)

žena (npr. Kerovec, 2003.; Galić i Nikodem, 2009.)

osoba s invaliditetom (npr. Babić i Leutar, 2010.; Brstilo i Haničar, 2010.; Kiš-Glavaš, 2009.).

Okupacijska (ne)pravda: *(occupational (in)justice)*

1. Okupacijsko otuđenje (*occupational alienation*)
2. Okupacijska deprivacija (*occupational deprivation*)
3. Okupacijska marginalizacija (*occupational marginalization*)
4. Okupacijska neravnoteža (*occupational imbalance*)

Okupacijsko otuđenje (*occupational alienation*)

<http://www.designindaba.com/videos/creative-work/uninvited-guests-elderly-man%E2%80%99s-battle-smart-technology>

uvjete života modernog doba koji ograničavaju čovjekovo uključivanje u raznolike aktivnosti koje su u skladu s prirodom naše vrste, a najčešće su vezane uz industrijalizaciju i tehnologizaciju suvremenog čovjeka.

repetitivni poslovi ili poslovi koji ne predstavljaju nikakav izazov, odnosno u kojima ljudi ne pronalaze svoj interes, smisao ili kroz koje čovjek ne može zadovoljiti svoju potrebu za razvojem.

odnosi se i na poslove koji su fizički teški, iscrpljujući, dosadni, prljavi ili degradirajući (Wilcock, 1998.).

povezuje se sa socijalnim otuđenjem i usamljenošću, koje može biti posljedica neprihvatanja, gubitka bliskih osoba, ali i kronične psihičke bolesti (npr. Bryant, Craik i McKay, 2004.).

okupacijska otuđenost vezana uz komunikacijsku tehnologiju i medije koji ograničavaju ili potpuno zamjenjuju živu interakciju (Cole, 2008.).

Okupacijsko otuđenje

https://www.youtube.com/watch?v=yC6_4YNRiU8

Još primjera:

ropstvo,

ograničenja vezana uz izbjeglištvo (kampovi), politike koje dozvoljavaju rad u ponižavajućim uvjetima ili preniske plaće (daleko od doma i voljenih),

OSI,

osobe koje žive u domovima umirovljenika i od kojih se zahtijeva sudjelovanje u okupacijama koje smatraju besmislenim,

nemogućnost ili manjak resursa za sudjelovanje u smislenim kulturološkim ritualima i korištenje materinjeg jezika,

djeca/osobe koje su institucionalizirane i bez pristupa smislenim okupacijama

Okupacijska deprivacija (occupational deprivation)

<https://www.youtube.com/watch?v=soYWaKyXZ5o>

uključuje uskraćenost sudjelovanja u raznolikim okupacijama koje potiču razvoj ili unapređuju kvalitetu života, a uzrokovane su vanjskim čimbenicima ili okolnostima.

Primjeri: djeca kojoj je uskraćena mogućnost razvoja i učenja zbog manjka senzoričke stimulacije u okolini, odrasle osobe koje su dugo vremena nezaposlene, osobe koje su u ratnim zarobljeničkim logorima ili zatvoru, imigranti, te mnoge druge osobe koje nemaju pristup obrazovanju i radu, kao što su siromašne osobe, osobe s invaliditetom, pripadnici određene manjinske zajednice, beskućnici ili osobe starije životne dobi (Wilcock, 1998.; Whiteford, 2000.; Brown, 2008.; Matković, 2006.; Šućur, 2006.; Thomas i sur., 2010.).

ispitati povezanost kvalitete života hrvatskih branitelja koji su umirovljeni u mlađoj životnoj dobi i na taj način izgubili priliku ispunjavanja svog života smislenim profesionalnim okupacijama i osjećajem postignuća?

Okupacijska marginalizacija (occupational marginalization)

<https://www.youtube.com/watch?v=4qnPE4fL5l8>

okupacijska marginalizacija govori o potrebi da ljudi iskoriste mikro, svakodnevni izbor i moć odlučivanja dok sudjeluju u okupacijama.

Okupacijska marginalizacija ne mora biti otvorena diskriminacija kako bi se određenim skupinama zabranio pristup npr. plaćenom radnom mjestu ili rekreaciji.

marginalizacija djeluje **neprimjetno**, glavna sila nepravde je normativna standardizacija očekivanja o tome kako, kada i gdje bi ljudi „trebali” sudjelovati.

Primjerice, može se pojaviti marginalizacija na radnom mjestu, kada su osobe s invaliditetom isključene iz mogućnosti ostvarenja radnog odnosa i čak nemaju očekivanja da će se zaposliti (Nagle, Cook & Polatajko, 2002).

<http://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/samo-tri-ministarstva-ispunila-obvezu-kvotnog-zaposljavanja-osoba-s-invaliditetom-ministarstvo-kulture-podatke-o-zaposljavanju-nije-niti-navelo/6414719/>

Okupacijska neravnoteža

(*occupational imbalance*)

nastaje kada uključenost ljudi u okupacije ne uspijeva podmiriti njihove jedinstvene tjelesne, socijalne i psihološke potrebe ili potrebu za odmorom.

Može se odnositi na previše ili premalo vremena utrošenog u određenu okupaciju ili skupinu okupacija

nedovoljno vremena preostaje za osobne okupacijske interese i rast, te ispunjavanje očekivanja obitelji, te socijalne potrebe ili obveze u zajednici (Cole, 2008., 138).

Posljedica: teškoće u funkcioniranju, osobito u području mentalnog zdravlja (Backman, 2004.).

Istraživači iz područja psihologije rada bave se temom okupacijske neravnoteže u kontekstu (ne)ravnoteže profesionalnog i privatnog života (Čudina-Obradović i Obradović, 2000.), te konflikta i neravnoteže socijalnih uloga (npr. Čudina-Obradović i Obradović, 2001.; Jelušić i Maslić-Seršić, 2005.).

Literatura

Bartolac, Andreja. [Što je znanost o okupaciji? Istraživački pristup aktivnostima svakodnevnog života.](#) // JAHR – European Journal of Bioethics. 4 (2013), 8; 819-841

Bartolac, A. Procjena okupacija u radnoj terapiji, Zdravstveno veleučilište, 2016. (str. 13-35)

Townsend, E., & Wilcock, A. A. (2004). Occupational justice and client-centred practice: a dialogue in Progress. *Canadian Journal Of Occupational Therapy. Revue Canadienne D'ergotherapie*, 71(2), 75-87.

TEORIJSKI MODELI U RADNOJ TERAPIJI

Kanadski model izvedbe okupacija i uključenosti: CMOP-E

OSNOVE RADNE TERAPIJE

A. Bartolac

Teorija

•Teorija ima 4 svrhe:

1. Opisati (simbolički)
2. Objasniti (opisati)
3. Predvidjeti (ishod, posljedicu)
4. Dati smjernice za primjenu

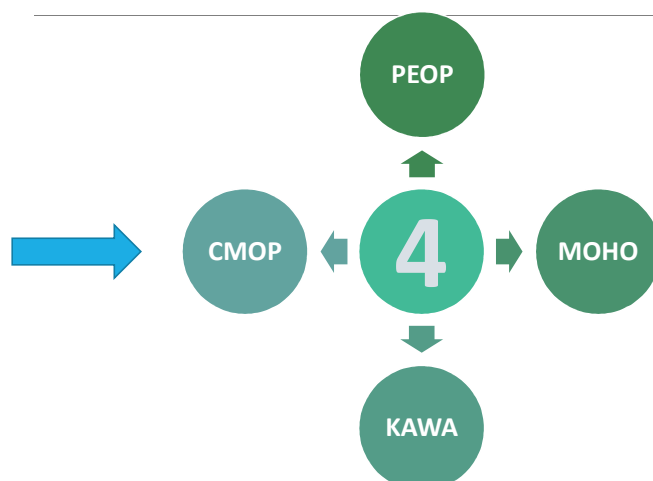
*Bez modela prakse terapija ne bi bila ništa više od
intuicije ili pokušaja i pogreške* (Harvey Krefting, 1985)

Teorija u radnoj terapiji:

- Opisuje okupaciju,
- Objašnjava povezanost okupacije, zdravlja i dobrobiti,
- Objašnjava kako se okupacija može koristiti u terapijske svrhe
- Predviđa: omogućavanje ljudima da se uključe u okupacije koje su im najvrjednije dovesti će do boljeg zdravlja i dobrobiti (Crepeau, Schell, Cohn, 2008)
- Daje smjernice za primjenu u praksi

Teorijski modeli u radnoj terapiji

CMOP-E

Canadian Model of Occupational Performance and Engagement

Kanadski model izvedbe okupacija i uključenosti

1997. CAOT ⇒ CMOP

2007. Polatajko, Townsend & Craik
⇒ CMOP-E

Mary Law, Elisabeth Townsend i Helene Polatajko

Literatura: Townsend, E.A. & Polatajko, H. J. (2007). *Enabling Occupation II: Advancing an Occupational Therapy Vision for Health, Well-being & Justice through Occupation*. Ottawa, ON: CAOT ACE

TEORIJE KOJE PODUPIRU CMOP-E

Okupacijske teorije: Smatra da su zdravlje, dobrobit i pravednost ostvarivi kroz okupaciju

Dodaje UKLJUČENOST kao važan konstrukt u razumijevanju ljudske okupacije

Humanističke teorije: Klijent je u središtu (*Client-centredness*)

Razvojne teorije: uvažava socijalnu prilagodbu i razvoj okupacijskih uloga

Ekološke teorije: utjecaj okoline na okupaciju i osobu

2 temeljna ishodišna koncepta

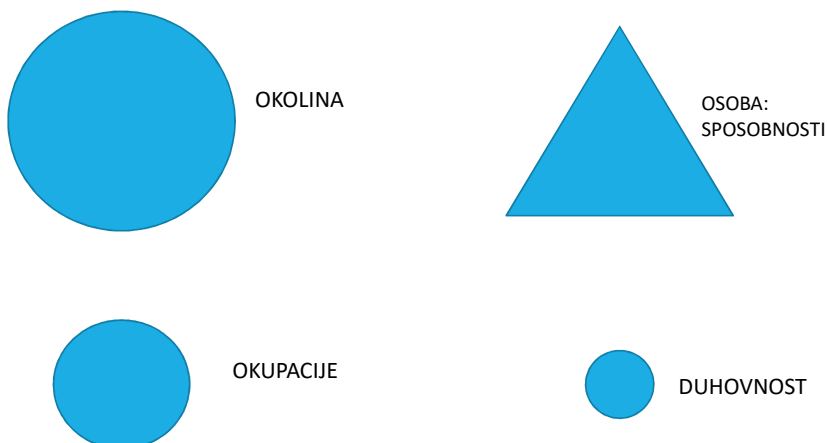

1. **Izvedba okupacija** (*Occupational Performance*)
2. **Uključenost u okupaciju** (*Occupational Engagement*)

- Odnosi se na sve što ljudi rade kako bi se okupirali (nekom aktivnošću)
- Označava okupiranje sebe ali i drugih
- Odnosi se i na broj okupacija koje osoba ima, ne samo izvedbu
- Širi pogled na ljudske okupacije

Oba koncepta su rezultat dinamične interakcije među komponentama koje sadrži model

Komponente modela

Komponente modela

OSOBA

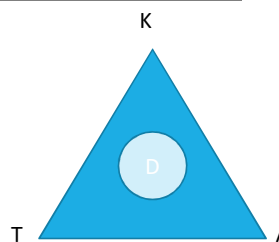
U središtu modela

Sastoji se od tri sastavnice:

- Tjelesne
- Kognitivne
- Afektivne

◦ DUHOVNOST

- smisao koji osoba doživljava kroz uključenost u okupaciju, životnu silu koja pokreće čovjeka, izvor motivacije i odlučnosti, te iskustvo osjećaja svrhe i povezanosti u svojem okružju (CAOT, 1997:182).

Komponente modela

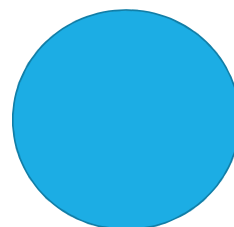

OKOLINA

Označava mogućnosti (podršku i izazove) koji dolaze iz žive i nežive okoline

Utjecaji okoline klasificirani su:

- Fizička – prostorna
- Socijalna- društvena
- Kulturološka

Komponente modela

OKUPACIJE

Poveznica između osobe i okoline

Sredstvo djelovanja u okolini

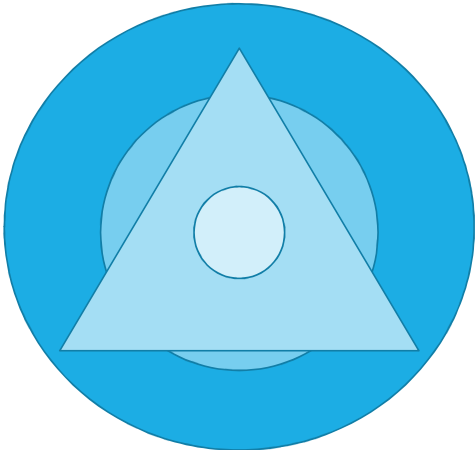
Tri kategorije:

- Samozbrinjavanje
- Produktivnost
- Razonoda

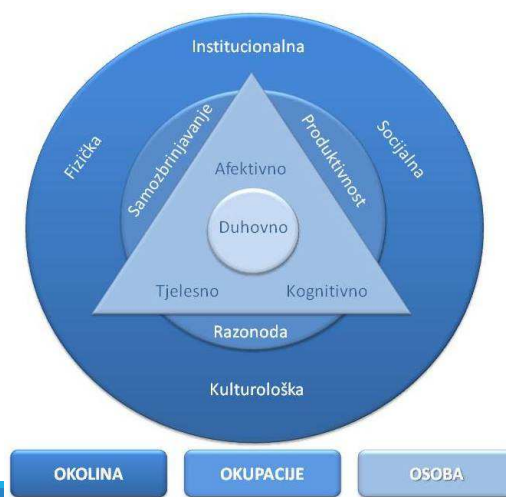

Komponente modela

CMOP –komponente modela

Implikacije za praksu

- Allows for use with other frameworks.
- Can be used across age groups.
- Can be applied to various diagnoses.
- Promotes client-centredness.
- Can be used in multicultural settings.
- Congruent with the International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF).
- Directs focus of practice on creating environments that are occupationally supportive
- Means through which health and well-being may be attained

COPM – hrvatska verzija 2017.

Kanadska mjera izvedbe okupacija

HURT

Ivana Klepo

Andreja Bartolac

Saša Radić

Claire Sangster Jokić

COPM
Canadian Occupational
Performance Measure

The image shows the title page and the 'INFORMACIJE O Klijentu' (Client Information) section of the COPM form. The title page includes the COPM logo and a brief description of the measure. The 'INFORMACIJE O Klijentu' section contains fields for the client's name, date, and other identifying information. Below this is the 'SAMOCJEKIRANJE' (Self-Report) section, which includes a table for recording the client's performance on various activities.

CANADIAN OCCUPATIONAL PERFORMANCE MEASURE (COPM)

Kanadska mjera izvedbe okupacija

individualizirana procjena izrađena za uporabu radnim
terapeutima u svrhu klijentovog prepoznavanja promjena u
izvođenju vlastitih aktivnosti svakodnevnog života u
određenom razdoblju.

Prema podacima Kanadske udruge radnih terapeuta (*COTA*), COPM se koristi u **40 zemalja** u svijetu i trenutno je preveden na 35 jezika; francuski, hebrejski, islandski, japanski, njemački, danski, švedski, grčki, hrvatski ...

problematski pristup i pristup usmjeren na klijenta

klijentov **subjektivan doživljaj** važnosti problema, prioriteta i promjena u izvođenju aktivnosti nakon RT postupka

Model ljudske okupacije: MOHO

OSNOVE RADNE TERAPIJE P5

A. BARTOLAC

Modeli onesposobljenja i invaliditeta

Medicinski model

- Osoba je bolesna, oštećena, osoba ima problem
- Potrebno je liječiti lijekovima i drugim medicinskim postupcima

Socijalni model

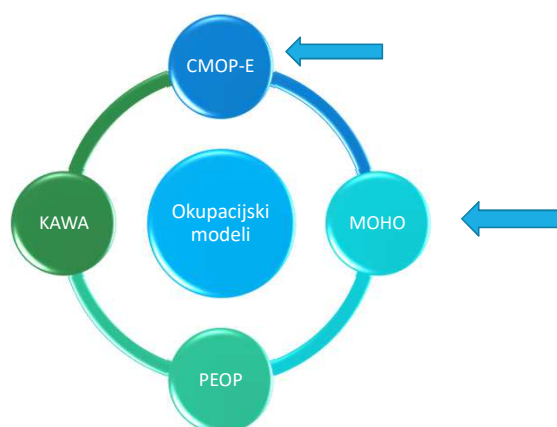
- Društvo smatra da je osoba različita stoga je segregira ili ne prihvaća
- Potrebno je educirati okolinu, osigurati podršku, razvijati potencijale

Okupacijski model

- Osoba nije u mogućnosti uključiti se u svakodnevne nužne ili željene okupacije
- Potrebno je stvoriti uvjete za aktivnu participaciju osobe u okupacijama

Suvremeni okupacijski modeli

Model ljudske okupacije

The Model of Human Occupation; MOHO

eng. *human* = ljudsko

eng. *humane* = humano

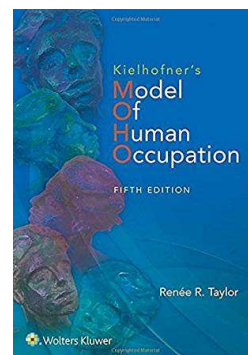
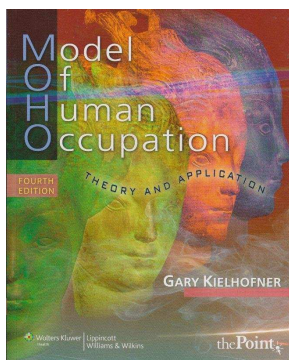
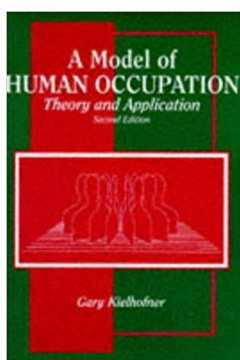
University of Southern California, USA

1980. Kielhofner i Burke objavljuju seriju od 4 članka

Gary Kielhofner (1949-2010)

Model ljudske okupacije

Kielhofner i sur., 1995, 2008, 2017

Početak: Teorija okupacijskog ponašanja

*Kada radimo, igramo se i obavljamo svakodnevne zadatke, osim što se uključujemo u **okupacijsko ponašanje**, mi se i organiziramo.*

*Koristimo svoje tijelo i um u kontekstu okupacija i **organiziramo** ih na odgovarajući način.*

*Kroz naše okupacije mi gradimo svoje motoričke sposobnosti, **sliku o sebi, socijalni identitet**.*

***Okupacijsko ponašanje je slika vlastitog razvoja, stvaranje sebe** (Kielhofner, 1995)*

Teorijska podloga

Model sinteze: uvažavanje osobe kao cjelovitog bića koje je više od zbroya dijelova (funkcija)

Teorija dinamičkih sustava: organizam ima kapacitet da se reorganizira, odnosno mijenja svoju strukturu kako bi se održao ili postao složeniji (adaptacija).

Pretpostavka o **okupacijskoj prirodi ljudi (M.Reilly)**: temeljna i **neurološki predodređena potreba** za aktivnošću i radom koja je dominantan izvor motivacije za sudjelovanje u okupaciji.

MOHO

MOHO koncepti usmjereni su na:

- Kako se ljudi **motiviraju** za okupaciju (npr. rad, igra, briga o sebi)
- Kako **uče i održavaju** okupacijske obrasce tijekom života
- Kako se **uključuju** u tjelesne, kognitivne i socijalne aktivnosti

kroz terapiju se klijentima pomaže da se uključe u aktivnosti koje **održavaju, obnavljaju, reorganiziraju ili razvijaju** njihove kapacitete, motive i životne stilove

MOHO (Parkinson, 2006)

MOHO sagledava ljude kao dinamične, samoorganizirane sustave koji se stalno otvaraju i mijenjaju kroz vrijeme, što je vidljivo kroz **okupacijsko ponašanje**.

Kao ljudska bića dok se uključujemo u rad, igru i svakodnevne zadatke **održavamo, obnavljamo, oblikujemo i mijenjamo** vlastite kapacitete, vjerovanja i obilježja.

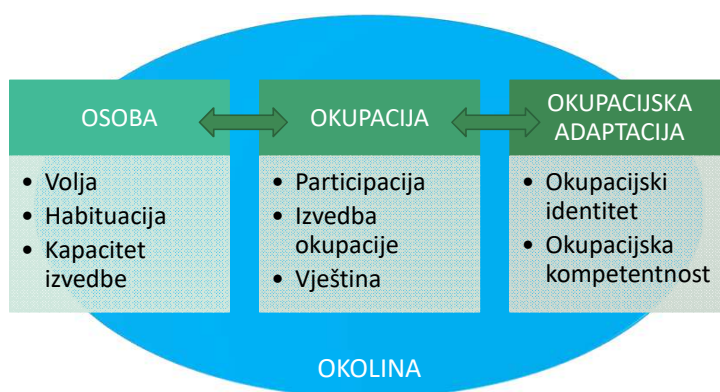
PRETPOSTAVKE MOHO

Kroz sudjelovanje u okupaciji ljudi razvijaju svoj
okupacijski identitet,
a izgrađuju ga i mijenjaju kroz
okupacijske kompetencije (sposobnosti)
i **okupacijsku adaptaciju** (prilagodbu).

MOHO: osnovne komponente

MOHO: OSOBA

Ljudsko ponašanje sastavljeno od tri komponente koje su u međusobnom odnosu:

- volja
- habituacija
- kapacitet za izvedbu

Analiza koncepta: OSOBA (1)

Okupacija: **studiranje**

Odgovorite na slijedeća pitanja:

- Zašto ste odabrali studirati radnu terapiju?
- Kako će vam studiranje pomoći u vašem razvoju (osobnom i profesionalnom)?
- Tko je odgovoran za vaš uspjeh u studiranju? Što možete kontrolirati, što ne možete?
- Koje svoje osobne interese možete povezati sa studiranjem radne terapije? Što vam u studiranju pridonosi zadovoljstvo/užitak?
- Što mislite koliko ste do sada uspješni u studiranju? Što sve doprinosi tom uspjehu? Je li vaš trud proporcionalan rezultatima?

OSOBA

(1) VOLJA (engl. *volition* – htijenje, želja, volja)

Objašnjava:

- zašto ljudi odabiru određenu okupaciju: **motivacija** za uključivanjem u okupaciju
- **Vrijednosti** : osobna uvjerenja i osjećaj odgovornosti
- **Interesi**: uživanje i zadovoljstvo
- Samoučinkovitost: samokontrola i učinak usmjeravanja napora
- kako **doživljava** svoje djelovanje, **odabire** ga i **interpretira**, odnosno pripisuju mu **značenje**

Analiza koncepta: OSOBA (2)

Odgovorite na slijedeća pitanja:

Kako izgleda struktura vašeg dana? Koje se okupacije rutinski ponavljaju iz dana u dan / mjeseca u mjesec / godine u godinu?

Imate li neke navike koje su specifične samo za vas?

Po čemu se vaš stil života razlikuje od stila vaših vršnjaka?
(npr. Morate li raditi uz studij? Brinete li se za nekog člana obitelji? Pripadate li nekoj specifičnoj tradiciji? Pripadate li nekoj skupini s obzirom na stil odjevanja, glazbe, literature, sporta...?)

Biste li sebe opisali kao: nekoga tko (ne) obraća pažnju na detalje, nekoga tko odugovlači sa zadacima, nekog tko je organiziran, nekog tko je pričljiv/šutljiv, nekog tko je (ne)povjerljiv, kao osobu koja (ni)je uvijek oprezna, koja (ne) vodi zdrav život??

Koje su vam vaše životne uloge važne i za koje osjećate posebnu odgovornost?

OSOBA

(2) **HABITUACIJA** (engl. *habituation* – navika)

- odnosi se na proces kroz koji ljudi organiziraju svakodnevne okupacije u **obrasce i rutinu**, kako bi ih strukturirali i njima upravljali
- **Navike**
- **Stil života**
- **Internalizirane uloge**

Analiza koncepta: OSOBA (3)

Okupacija: **studiranje**

Odgovorite na slijedeća pitanja:

Nabrojite vaše sposobnosti koje vam omogućuju uspješno studiranje!

Nabrojite koje sposobnosti biste trebali razviti kako biste uspješno studirali!

Koji su vaši potencijali?

OSOBA

(3) **KAPACITET ZA IZVEDBU** (engl. *performance capacity*)

- odnosi se na sposobnosti i vještine koje omogućuju izvedbu okupacije, odnosno **okupacijsko ponašanje**: **motoričke, kognitivne, socijalne**
- Potencijal za djelovanje
- Objektivne sposobnosti i subjektivan dojam vlastitih sposobnosti

OSOBA: sažeto

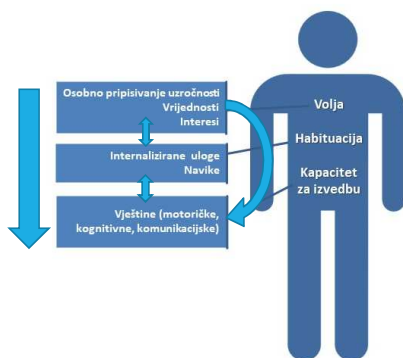
VOLJA: Zašto ljudi/pojedinci odabiru određene okupacije?

HABITUACIJA: Kako osoba organizira svoje okupacije?

KAPACITETI ZA IZVEDBU OKUPACIJE: Koje sposobnosti i vještine omogućavaju osobi izvedbu svojih okupacija?

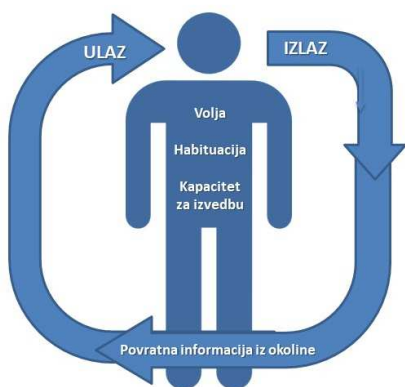

OSOBA: old vs. new

- U novijoj verziji modela ove se koncepte više ne opisuje kao komponente sustava, već se koriste za opisivanje *kako ljudi odabiru, organiziraju i izvedu svoje okupacije*
- u starijoj verziji modela ovi koncepti su bili organizirani *hijerarhijski* (primjerice volja je nadređena drugim dvjema konceptima)
- u novijoj verziji modela ovaj odnos se promatra *heterarhijski*, međuvjetovano: komponente funkcioniraju u skladu s potrebama cjeline, odnosno doprinose cjelini u skladu sa svojim kapacitetima i reorganiziraju se u skladu s potrebama cjeline

OSOBA – otvoreni sustav

- OSOBA kao *otvoreni sustav* koji prima energiju i informacije, te koristi sve dijelove svog sustava istovremeno kako bi interpretirao i organizirao primljene informacije te proizveo posljedično ponašanje ili akciju.
- svi su ovi koncepti trajno izloženi ulasku različitih informacija iz okoline (ulaz)
- proces se događa ciklički i „proizvodi“ određeno (okupacijsko) ponašanje (izlaz)

Analiza koncepta: OKOLINA

Okupacija: **studiranje**

Odgovorite na slijedeća pitanja:

Što ili tko vam omogućava uključivanje u okupaciju studiranja?

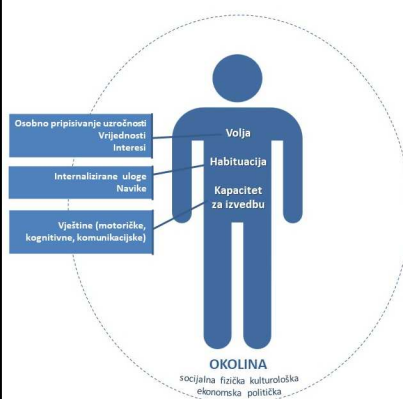
Tko vam pruža podršku?

Od kuda dolaze zahtjevi?

Tko ili što ograničava vaše uključivanje u okupaciju ili njezinu izvedbu?

OKOLINA

- Utjecaj različitih pojavnosti okoline; **socijalne, fizičke, kulturološke, ekonomske i političke** iz koje ljudi dobivaju povratnu informaciju o svojem djelovanju:

Prostor, uporabni predmeti, kulturne forme, socijalne skupine

- *utječe na motivaciju, organizaciju i izvedbu okupacije* (Kielhofner, 2008).

- okolina može **otvarati prilike, osiguravati podršku, postavljati zahtjeve, ali i ograničavati** uključivanje u okupaciju ili njezinu izvedbu.

3 dimenzije djelovanja

1. **Participacija** u okupacijama
2. Uspješnost u **izvedbi** okupacije
3. Razina **vještine**

tri su dimenzije djelovanja koje su pod utjecajem volje, habituacije, kapaciteta za izvedbu i uvjeta u okolini (konteksta)

Analiza koncepta: PARTICIPACIJA

Okupacija: **studiranje**

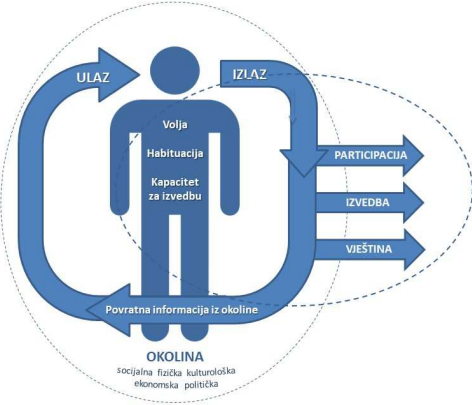
Odgovorite na slijedeća pitanja:

Osjećate li da ste potpuno i aktivno uključeni u okupaciju studiranja?

Koliko vam je studiranje osobno važno? Koliko vam je studiranje važno kao dio društvenog djelovanja?

Doprinosi li vaše studiranje vašoj kvaliteti života i kako?

OKUPACIJSKA PARTICIPACIJA

The diagram illustrates the Occupational Participation Model. A central figure represents an individual with internal components: 'Volja' (Will), 'Habitualizacija' (Habitualization), and 'Kapacitet za izvedbu' (Capacity for execution). This figure is surrounded by a circular flow. On the left, an arrow labeled 'ULAZ' (Input) points into the figure. On the right, an arrow labeled 'IZLAZ' (Output) points away from the figure. Below the figure, a dashed circle represents the 'OKOLINA' (Environment), which includes 'socijalna, fizička, kulturno-školna, ekonomska, politička' (social, physical, cultural-school, economic, political) factors. A feedback loop labeled 'Povratna informacija iz okoline' (Feedback from the environment) points from the environment back to the individual. To the right of the individual, three horizontal arrows point outwards, labeled 'PARTICIPACIJA' (Participation), 'IZVEDBA' (Execution), and 'VJEŠTINA' (Skill).

OKUPACIJSKA PARTICIPACIJA:
uključivanje u okupacije kao što su *rad, igra ili svakodnevne aktivnosti koje su dio pojedinčevog sociokulturnog konteksta, a koje su željene ili nužne za osjećaj dobrobiti tog pojedinca* (Kielhofner, 2008)

Okupacijska participacija uključuje i izvedbu okupacija i **subjektivno iskustvo uključenosti u okupaciju** te ima i osobno i socijalno značenje (Turpin i Iwama, 2010).

Analiza koncepta: IZVEDBA I VJEŠTINA

Okupacija: **studiranje**

Odgovorite na slijedeća pitanja:

Koristite li sve vaše sposobnosti kako bi se uspješno uključili u studiranje? Koliko uspješno ih koristite?

- Kretanje
- Procesiranje
- Komunikacija i interakcija

Kako ih razvijate, unaprjeđujete, usavršavate?

The illustration shows a 3D white figure of a person in a crouched position, pulling a long, flowing red ribbon that extends across the bottom of the slide. The ribbon has a small loop at the end.

IZVEDBA I VJEŠTINA

IZVEDBA: činjenje, djelovanje u okupaciji, vidljivo djelovanje

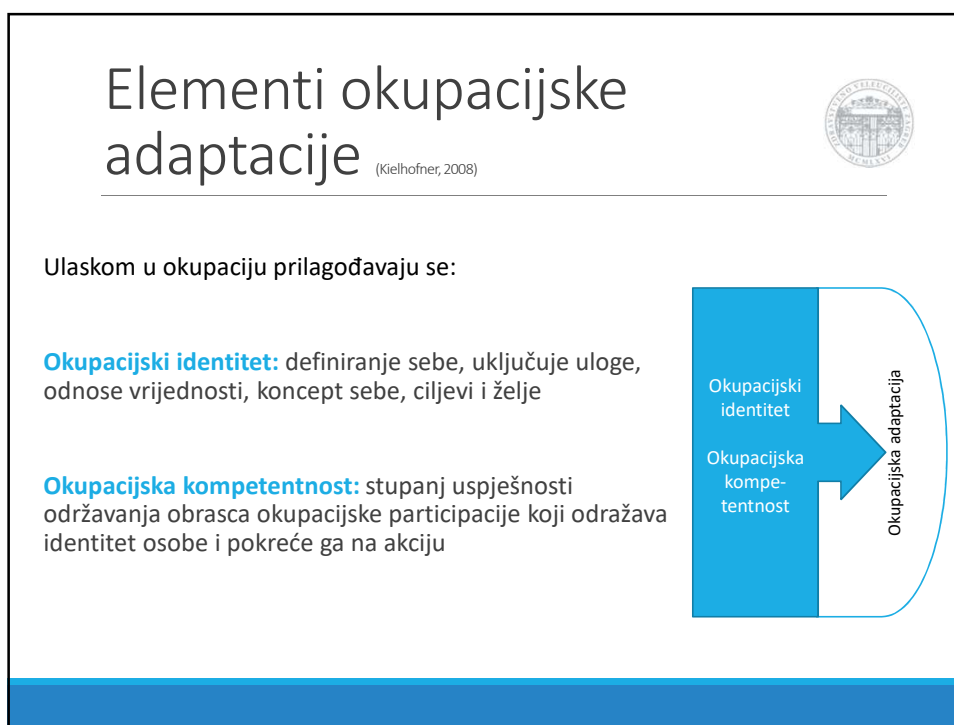
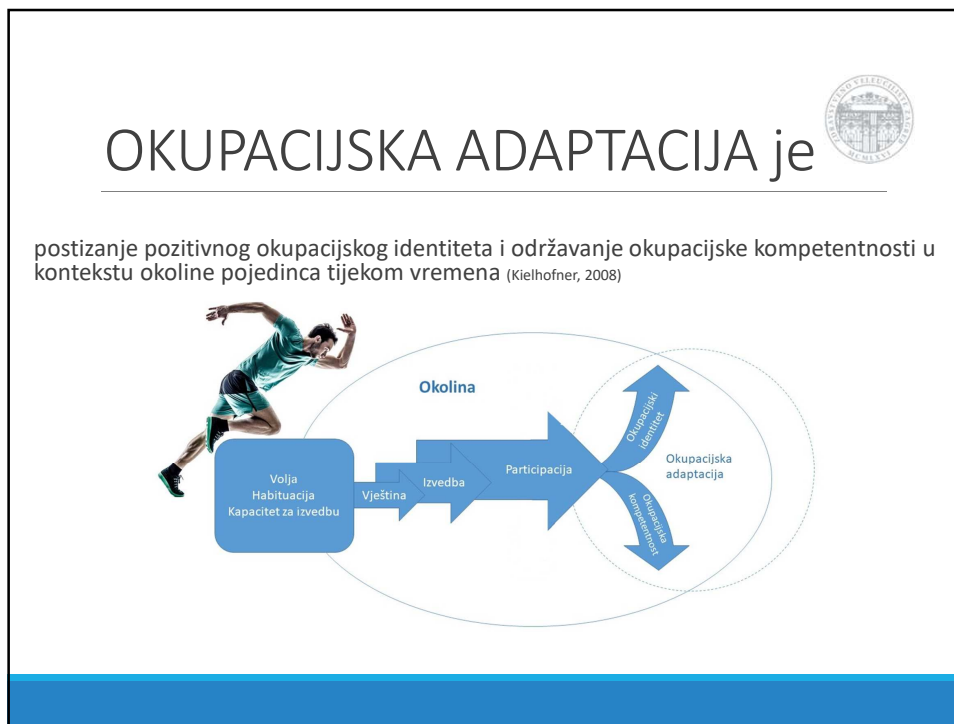
VJEŠTINA: uključivanje svih sposobnosti u djelovanje, učenje i razvoj sposobnosti do razine vještine

- Komunikacijske vještine
 - Neverbalne, verbalne, odnosi s drugima
- Kognitivne vještine
 - Znanja, organiziranost, rješavanje problema
- Motoričke vještine
 - Postura, mobilnost, koordinacija, snaga, energija

OKUPACIJSKA ADAPTACIJA (prilagodba)

Kada se osoba uključi u okupaciju to stvara promjene u **okupacijskom identitetu i okupacijskoj kompetentnosti** koji su opisani kao komponente **okupacijske adaptacije**

Sve se događa u kontekstu okoline koja oblikuje i biva oblikovana svim aspektima tog procesa.

Zadatak...

Volim raditi ovo:	(lijeva ruka)
Uspješno radim ovo:	(desna ruka)
Ovo mi predstavlja izazov raditi:	(L noga)
Za ovo sam odgovoran/na:	(glava)
Ovo (prethodno navedeno) volim raditi s:	(D noga)
Ja sam...	(L srce)
Ja želim postati...	(D srce)

Okupacijski identitet

*cjeloviti osjećaj o tome **tko sam i što želim postati** kao okupacijsko biće upravljan vlastitom povijesti participacije u okupacijama* (Kielhofner, 2008; Boyt Schell i sur., 2014)

osjećaj osobnog kapaciteta i učinkovitosti u djelovanju tijekom vremena; što pojedinac smatra zanimljivim raditi, što mu pridonosi zadovoljstvo; koje uloge ima, kakva je kvaliteta njegovih socijalnih odnosa, što se osjeća dužnim učiniti, što mu je važno; osjećaj poznatih rutina u svakodnevnom životu; doživljaj vlastite okoline u smislu što okolina podržava i kakva su joj očekivanja (Kielhofner, 2008)

Okupacijski identitet odražava zbroj životnih iskustava koja su organizirana u razumijevanje toga što smo bili u prošlosti i osjećaja poželjnih smjerova u budućnosti (Kielhofner, 2008).

Okupacijski identitet i participacija: povezanost (EBP)

povezanost osobnog i socijalnog identiteta s participacijom u okupacijama; tri
poveznice (**Laliberte-Rudman, 2002**) :

- (1) okupacije su **sredstvo** kojim sudionici „mogu sebi i drugima pokazati tko su“,
- (2) **ograničenja u okupacijama** mogu ograničiti način na koji pojedinci doživljavaju sebe i upravljaju svojim socijalnim identitetima, dok uključenost u okupacije može dovesti do mogućnosti za rast i rekonstrukciju,
- (3) sudionici/pojedinci su birali okupacije koje su im omogućile **održavanje osobnog identiteta** koji im je bio prihvatljiv i donosio im zadovoljstvo.

da bi uključenost u okupacije imalo pozitivan učinak na identitet, pojedinci moraju imati **osjećaj kontrole** nad svojim okupacijama.

Participacija u okupacijama tijekom života

potreba pojedinca za punim sudjelovanjem u društvu **tijekom cijelog života** kroz izvođenje okupacija koje su mu smislene i važne (Baum, 2003).

Okupacijska povijest (4.12.!!)

CJELOŽIVOTNA PERSPEKTIVA

Ljudske okupacije mijenjaju se kroz vrijeme; promjena u dobi i životnim okolnostima

Život ima vremensku dimenziju, a ljudi imaju svoju biografsku povijest koja oblikuje njihov doživljaj svijeta i ponašanje u sadašnjosti

Mi razmišljamo, osjećamo i djelujemo u sadašnjosti u skladu s ciljevima i namjerama za budućnost

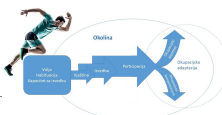
Ljudi opisuju svoj život kroz scenarije i metafore

Okupacijska naracija: vremenska priroda ljudske okupacije

Proživljeno iskustvo (*lived experience*)

MOHO: komponente

Komponenta MOHO modela	Pitanja u okviru MOHO modela
Volja	Što ovu osobu motivira, koje su joj vrijednosti i interesi? Do koje mjere smatra da može utjecati na vlastite okupacije, okolnosti i okolinu?
Habitualizacija	Koje uloge osoba treba ili želi ispuniti? Koliko dobro navike ove osobe podržavaju njene sposobnosti za uključivanjem u okupacije i uloge u njezinoj specifičnoj okolini?
Kapacitet izvedbe	Kako tjelesni sustavi ove osobe podržavaju izvedbu okupacija? Kako ova osoba doživljava svoju uključenost u okupacije? Kakvo je otjelovljeno iskustvo djelovanja u svijetu?
Okolina	Kako okolina djeluje na okupacijsku uključenost (participaciju) ove osobe? (mogućnosti i resursi koje pruža, zahtjevi i ograničenja koja nameće?)
Okupacijska participacija	Na koji način ova osoba sudjeluje (ili želi sudjelovati) u vlastitom sociokulturološkom kontekstu kroz rad, igru i aktivnosti dnevnog života u odnosu na vlastite potrebe i želje te očekivanja društva?
Izvedba okupacija	Koje okupacijske oblike ili zadatke je osoba u stanju ili nije u stanju obavljati u području rada, igre i aktivnosti svakodnevnog života?
Vještine	Koliko su dobro motoričke, procesne i/ili komunikacijske/interakcijske vještine u skladu s onime što osoba želi ili treba raditi?
Okupacijski identitet	Kakav je osjećaj osobe o tome tko ona jest, što je bila i želi biti u budućnosti kao okupacijsko biće?
Okupacijska kompetentnost	Koliko je ova osoba uspješna u uključenosti u okupacije i participaciju, u skladu s njenim osjećajem okupacijskog identiteta?

Preporuka za čitanje:

